

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2015

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 7.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTŠIŠO YA 1****Tlhahlo ya go swaya tekatlhaologanyo**

- Ka gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tšeo di fetoša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa a a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo otle ge e le gore karabo e sa na le mohlodi. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele mme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

1.1	1.1.1	Bommasebotsana. Meletlo ya keteko ya bohwa. Meletlo ya taelano. (tše pedi fela)	(2)
	1.1.2	Ka lebaka la go nyaka go tsenela moletlo wa <i>matric dance</i> .	(1)
	1.1.3	Meletlwana ya mohuta wo ga e swarwe ka mabaleng a sekolo/E direlwa lefelwaneng la go ikgetha, la mabonwa.	(1)
	1.1.4	• Go reka diaparo tša go bitša. • Go beakanya motho yo o tlogo sepela le yena wa bong bo šele.	(2)
	1.1.5	• Ba nyaka tšhelete ye ntši. • Ba feletša batswadi tšhelete.	(2)
	1.1.6	• Barutwana ba itokišetša moletlo wa <i>matric dance</i>. • Batswadi ba felelwa ke tšhelete ka ge ba reka diaparo tša go bitša tša letšatši leo.	(2)
	1.1.7	• Tsopolo: ... o tlo swanela ke go mo emaemela ka se le sela, • Tlhalošo: gore a se tlo mo leša dihlolong ge ba sepela segoši bjalo ka kgoši le mohumagadi.	(2)

- 1.1.8
- Matšatši a a šuthelelana/A hlaba a eya pele.
  - Ba go hlaka/hloka sa bona. (2)
- 1.1.9 Tša mabonwa ke tše di botse mola tša go bitša e le tša go tura/tša go ja mašeleng a godimo. (2)
- 1.1.10
- Tshwantšhanyo
  - Go bapetša dilo tše pedi: Mosetsana le lese. (2)
- 1.1.11
- Go beakanya tšhireletšo ya bana.
  - Go hlokomela gore dikoloto tša bona ga se tše ntši.
  - Go bea tšhelete ya go ngwadiša bana dikolong tša godimo. (Tše pedi fela) (2)
- 1.1.12 Balekwa ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
- Ee. Moletlo wa taelano o matlafatša le go hlohleletša barutwana pele ba ngwala ditlhahlobo tša mafelelo a ngwaga.
  - O ka se laelane le motho yo a kago boa ngwaga wo o latelago.
  - Aowa. Go a tura go beakanya moletlwana wa mohuta woo.
  - Ba ka napa ba thoma go aga malapa. (Tše pedi fela) (2)
- 1.1.13 Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
- Ke be ke tla direla moletlwana wo ka mabaleng a sekolo.
  - Barutwana ba apara yunifomo. (2)
- 1.2
- 1.2.1
- B/Lešokeng la diphoofolo.
  - Go bonala diphoofolo ka sethokgweng. (2)
- 1.2.2 Ke go bolawa ga ditšhukudu. (1)
- 1.2.3 Ke ka lebaka la lenaka la yona leo le nyakwago kudu. (1)
- 1.2.4 Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
- Ga se a bolokega.
  - A ka tsena kotsing ka baka la tšhukudu. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2****Tlhahlo ya go swaya kakaretšo**

- **Kabo ya meputso**
  - Dintlha = 7
  - Polelo = 3
  - Palomoka=10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a šomišitše mantšu a tlhalošo.**
  - 1–3 ya dintlha tša nnete - moputso 1
  - 4–5 ya dintlha tša nnete - meputso 2
  - 6–7 ya dintlha tša nnete - meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona le ditsopolwa.**
  - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ka ntle le go di hlaloša, ga a fiwe moputso wa polelo.
  - Ge molekwa a tsopotše ntlha e 1 go iša go tše 5, tše pedi a di hlalošitše ka mantšu a gagwe, o fiwa moputso o tee wa polelo.

HLOKOMELA**Palo ya mantšu**

Baswai ba kgonthiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.

O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.

Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Ditsopolwa		Mantšu a tlhalošo
1. '... di bitša mašeleng a godimo.'	1.	Diselefoune tša go tšweletša dikgokagano tše dintši ke tša theko ya godimo kudu.
2. '... badiriši ba mehuta ye ya dikgokagano ba a itlhokola.'	2.	Badiriši ba rata go hlwa ba dutše ba nnoši.
3. 'Mekgwanakgwana ye ya kgokagano e senya mongwalo.'	3.	Mongwalo wa gona ga se wa hlweka ka ge go le khutsofatšo ye ntši ya mantšu.
4. 'Bangwe ba bona ba kopana le manaba ...'	4.	Badiriši ba kopana le dikebekwa ka ge di sa šomiše diswantšho tša tšona tša nnete.
5. '... bobodu bo iphile maatla, ...'	5.	Badiriši ba feleetša ba hlokomologa tšeo ba swanetšego go di dira ba tanywa ke go kgotlakgotla selefoune.
6. 'Motho o iphošetša gare ga mmila a dutše a tlanya selefoune ...'	6.	Ga ba sa hlokomela mebileng. Ga ba sa bona goba go kwa medumo ya dikoloi.
7. 'Poledišano ka kakaretšo e a sesefala ...'	7.	Badiriši ba boledišana ka melaetša feela ntle le go leletšana megala.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO**POTŠIŠO YA 3****Tlhahlo ya go swaya karolo ya C**

- **Mopeleto**

- Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalošo ya lentšu.
  - Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go otlwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
  - Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a feletšego go ya le ka taelo.
  - Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- 3.1 C/Barekiši ba mohlagase le moya wa selefoune. (1)
- 3.2 Tšhomišo ya fonte ye kgolo: 'LEHUMO LA KA PEJANA.' (1)
- 3.3 Rakgwebopotlana – Leinagokwa. (2)
- 3.4 E tee – la palo. (2)
- 3.5 Moreki: Ke leinabopša. Ke leina le le bopilwego ka lediri. (2)
- 3.6
- O se ke wa diega.
  - Nako e tlo go šia.
- (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 Palamonwana. (1)
- 4.2
- C/Makalo.
  - O makatšwa ke go bona monna a nyaka go fa mosadi palamonwana phakeng le gona sephiring.
  - D/Pefelo
  - O befedišwa ke gore a ka ba a nyaka gore e be yena a rwešago kgarebe ye palamonwana (2)
- 4.3 Wa ka (1)
- 4.4
- Palamonwana
  - Wa ka.
  - Ba gokarane.
  - Leswao la pelo (tše pedi fela) (2)

- 4.5   4.5.1   Le thuša lediri la bona (bone).
             4.5.2   Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala:
                          Ke šetše ke feditše dijo. (2)
- 4.6   Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
- Ke kgopolo. Basadi ba bantši ba nyetšwe ebile ba ipshina le malapa a bona.
  - Banna ba botša basadi maaka ba re ba a ba rata kganthe ba nyaka go ba šomiša fela.
 (E tee ya tšona)
Goba
  - Ke ntlha. Go gopolwa gore banna ba botša basadi maaka. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5

- 5.1   5.1.1   Bošego. (1)
- 5.1.2   Boima/Matswalo. Ke leina leo le lego ka kgopolong. Motho a ka se sware maina a ka diatla. (2)
- 5.1.3   • ga e gona
                          • Yo/yoo/yola (2)
- 5.1.4   B/Mohlologadi. (1)
- 5.1.5   • Pušeletšo/Poeletšo ya lehlathi 'kgole' e dirišitšwe go gatelela bokgole bjoo ba tšwago go bjona, 'kgolekgole'.
                          • Tirišo ya moselana wa –ana morago ga lehlathi 'pele', pejana. (2)
- 5.1.6   • Hlogo ya i- ke ya leitiri, le hlaloša tiragalo yeo seboledi se itirago yona.
                          • Hlogo ya m- ke ya lentiri, e hlaloša tiragalo yeo e dirwago ke yo mongwe go seboledi (4)
- 5.1.7   • Ba – e šupa leina leo le sa tsebjego/Ba – legoro la 2.
                          • Di – e šupa leina le dilo/Di – legoro la 8. (2)
- 5.2   5.2.1   Kuane/Kefa. (1)
- 5.2.2   Sethunya. (1)
- 5.2.3   Balekwa ba tla tšweletša mafoko a go fapana. Mohlala:
                          Ge nka se itlhokomele a ka ntšeela tšhelete ya ka. (1)
- 5.2.4   Le latela melao ya thutapolelo. (1)
- 5.2.5   Dinako tša bjale ke tša **go re** motho a **itlhokomele** ... (2)
- [20]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80